

Remissvar
Ju2024/00120

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
clara.cederberg@regeringskansliet.se

BLF:s yttrande över betänkandet Inskränkningarna i upphovsrätten (SOU 2024:4)

BLF_Fotograferna – tidigare Bildleverantörernas Förening – har inbjudits att lämna synpunkter på betänkandet om inskränkningarna i upphovsrätten.

Om BLF_Fotograferna

BLF_Fotograferna, nedan BLF, är en yrkes- och branschorganisation för den som arbetar professionellt med bild, film eller video med ett redaktionellt inslag. Vi har funnits sedan 1950 och genom vårt servicebolag BLF Bildhantering AB erbjuder vi branschservice till fotografer, filmare, videoproducenter, bildbyråer, bildköpare, nyhetsgrafiker, museer, organisationer och jurister inom upphovsrätt. Vi bevakar upphovsrätten och ger årligen ut guider med rekommendationer kring prissättning, leveransvillkor och praktisk upphovsrätt men även vad gäller i att verka ovan jord som fotograf.

BLF är medlem i Bildupphovsrätt och Bonus Copyright Access och vi är en fristående del av Journalistförbundet. BLF Bildhantering är styrelsemedlem och delägare i Coordination of European Picture Agencies Press Stock Heritage, CEPIC, en internationell organisation för bildbyråer och bildföretag med 600 medlemmar från 20 länder.

Omfång

BLF lämnar synpunkter som främst berör våra medlemmar och andra upphovspersoner som verkar inom fotografi och rörlig bild. Men vi för fram annat som framåt kan bidra till en mer rättsfunktionell och förståelig lagstiftning på upphovsrättsområdet. I vissa delar hänvisar vi till svar som Journalistförbundet och Bildupphovsrätt i Sverige lämnar.

Sammanfattning

Upphovsrätten är enligt FN en mänsklig rättighet. Det är också en ensam- och äganderätt som ska skyddas av svensk lag. I vissa fall anses det allmännas intressen eller informationsfriheten gå före upphovspersonens intressen. Detta

genom en så kallad inskränkning i upphovsrättslagen. Det innebär samtidigt ett hinder för upphovspersonen att ta tillvara sina ideella och kommersiella intressen.

Vi har både respekt och förståelse för att det kan vara till gagn för samhället med en del inskränkningar men dessa måste vara utformade på ett sätt som så långt som möjligt inte är till men för upphovspersonen. Och varför det inte ska finnas en ersättningsmodell som ger upphovspersonen ersättning trots att upphovspersonen inte godkänt användningen har vi ingen förståelse för. Vilka andra yrkesgrupper i samhället tvingas se på när deras arbete används brett i samhället utan att ersättning utgår? Om det inte går att lösa en direktersättning borde det finansieras via staten alternativt att man tillsätter licenslösningar med avtalslicensverkan. Det är en modell som finns och fungerar väl på den svenska marknaden.

I övrigt vill vi framföra att utredaren med personal och experter har gjort ett digert arbete utifrån de givna förutsättningarna. Dock är det tydligt att utredaren sitter fast i en tankesfär som bygger på äldre förarbeten och rättspraxis som inte visat sig hålla i en digital värld eller i en modern europeisk kontext. Att implementeringen av infocodirektivet inte fick ett större genomslag i svensk upphovsrätt förlängde ett rättsligt synsätt som skapades i en annan tid i en analog värld och som inte ordentligt tagit vara på upphovspersonernas intressen i en digital miljö.

Vi delar utredarens synpunkter på sidan 382 och 383 om att det krävs en modernisering av upphovsrättslagen. En sådan genomgång bör inte endast vara språklig och systematisk utan också innehålla en genomgående analys. Vad är ett fotografiskt verk är respektive en fotografisk bild idag? Det handlar inte bara om att säkerställa en rättsordning som fungerar utan det är också en demokratisk rättvis- och informationsfråga. Att en fotograf som bevakar en händelse har olika stöd i lagen utifrån om det är stillbilder eller rörliga bilder som denne tar är svårt att sympatisera med och förklara. Lagstiftningen bör så långt som det är möjligt vara teknikneutral.

Förhoppningsvis kan införandet av ett förtydligande kring namn- och källangivelse bidra till att respekten för upphovsrätten stärks och att bildskaparna därigenom kan ta igen en del av den skada de lidit sedan digitaliseringen slog igenom för drygt 20 år sedan.

Nedan följer synpunkter på specifika kapitel.

5. Reglerna om namn- och källangivelse

Vi tillstyrker den föreslagna ändringen avseende namn- och källangivelse i 3 §. Det är en nödvändig förändring för att komma till rätta med nuvarande situation där god sed har tappat sin bäring. Samhället utvecklas och de tankar som låg till grunden för hur lagen utformades är numera obsoleta. Det finns också en annan aspekt och det är att kunna hantera sekundäranvändningen av bilder. Det är ett område som stadigt växer via avtalslicenser. Och för att den marknaden ska fungera måste det gå att identifiera vem som är upphovsperson. Det finns redan idag vissa problem med det, exempelvis i det avtal som SVT har med Bildupphovsrätt och där SVT har svårt att fullfölja sin uppgift.

Namngivelsen har också rent marknadsföringsmässiga fördelar för upphovspersonen. Och ett problem som dykt upp på senare tid är AI-genererat material med desinformation och falska bilder. Med en fungerande namngivelse blir det lättare att avslöja och åtgärda den typen av vilseledande information. I Sverige har vi i närtid kunnat se hur ett politiskt parti använder bilder och filmer utan att ange källa eller om det är AI-genererat material. Det är viktigt för förtroendet till demokratin och rättsstaten att inte medborgarna vilseleds och där kan en bättre utvecklad och fungerande upphovsrätt vara ett stöd.

Vi tillstyrker förslaget om att placera 11 § 2 direkt vid ett antal inskränkningar i 2 kap.

Här tycks det finnas begränsningar av utrymme i och med att vi nu anpassar oss till den europeiska ordningen i infocodirektivet. Det hade ur ett pedagogiskt perspektiv varit tydligare med en samstämmig formulering av hur källa ska anges vid inskränkningarna. Vi önskar också ett förtydligande av vad som avses när det är praktiskt eller tekniskt omöjligt. Exempelvis i författningskomm-entarna på sidan 396 anges gudstjänst som ett tillfälle då upphovsperson inte behöver anges. Det håller vi inte med om. Om det är exempelvis tre psalmer eller sånger kan det inte anses vara praktiskt betungande att ange upphovspersonerna eller källan för den som leder gudstjänsten. Alternativt att det står i gudstjänstfoldern.

6. Trestegsregeln

Här hänvisar vi till det svar som Journalistförbundet lämnar.

7. Panorama

Här hänvisar vi till det svar som Bildupphovsrätt lämnar med följande tillägg:

Att journalistik skulle undantas från förvärvssyfte uppfattar vi som närmast provocerande feltänkt. En del av våra medlemmar och andra fotografer lever delvis på den här typen av bilder. Att medieföretag som i övrigt gör allt för att pressa priser och som tolkar DSM som att de inte behöver anpassa sig till den nya lagstiftningen ska ha någon sorts gräddfil här är otänkbart. På samma sätt kan inte heller kommuner och regioner sockras i det här sammanhanget. För många fotografer är uppdrag av ”bildbankskaraktär” återkommande vad gäller den här kundkategorin. Och då kan det handla om bilder för både internt och externt bruk. Det är inte bildskaparna som ska rädda ekonomin i landets kommuner och regioner.

8. Nyhetsrapportering

Här hänvisar vi till det svar Journalistförbundet lämnar med följande tillägg:

I nuvarande upphovsrättslag, Återgivning av konstverk och byggnader, finns det i 23 § punkten 3 en skrivning om att detta får återges som en dagshändelse i en tidning eller tidskrift, dock inte om den skapats för att återges i sådan publikation. Vi anser att detta inte kan flyttas till författningskommentarerna utan att det måste framgå direkt i lagtexten.

En annan situation som inte är löst lagtekniskt är hur det ska hanteras när någon tar en bild som kan vara ett verk eller en fotografisk bild och den senare, i närtid eller längre fram blir en bild som visar en nyhet som det går att tjäna pengar på. Ibland säljs dessa bilder med exklusivitet till höga belopp och det behöver lagstiftaren hantera. Det vore märkligt om den här typen av bilder kan användas av konkurrerande medieföretag utan att det bedöms som ett intrång.

Dagshändelseundantaget har tidigare inte bedömts utifrån upphovspersonernas bästa för ögonen. I domen i Skyttedal mot Dagens Nyheter (PMT 722-17) kom domstolen fram till att det var god sed att visa tio av Skyttedals bilder. Tre av de bilderna visade en kaktus, ett landskap och en vägskylt. Det är svårt att få det till en restriktiv användning av bilderna utifrån aktuell inskränkning.

9. Karikatyrer, parodier och pastischer

Här hänvisar vi till det svar som Journalistförbundet lämnar.

10. Upphovsrättslagens inskränkingsbestämmelser

Här instämmer vi i Bildupphovsrätts svar vad gäller text- och datautvinning och Nya tekniska förutsättningar med följande tillägg: Det är viktigt att regeringen skyndsamt arbetar med denna fråga i Sverige och framför allt bilateralt. EU och USA behöver samarbeta i de här frågorna. I mångt och mycket handlar det om att få till standarder som gör det möjligt att i metadata kunna bestämma om du som bildskapare vill förekomma i den enorma svepning som görs av nätet för att samla in material som oftast är skyddat av upphovsrätt.

Med den typen av märkning blir det också enklare att få till licenslösningar för de företag som vill göra rätt för sig. Och i den bästa av världar kan vi ha en märkning som utgör en kontroll om det är äkta bilder eller AI-skapade saker. Den gränsdragningen kommer att bli föremål för åtskilliga diskussioner.

Idag är det högst osäkert hur en opt out ska se ut och anmälas och till vem utifrån TDU-reglerna i DSM-direktivet. Det är inte till gagn för upphovsrätten eller upphovspersonerna.

11. Forskning

Även här hänvisar vi till det svar som Bildupphovsrätt lämnar.

BLF Fotograferna står givetvis till förfogande för ytterligare förtydliganden och kommentarer.

Stockholm den 3 juni 2024.

Putte Salminen, ordförande

BLF Fotograferna / BLF Bildhantering AB

Box 1116

111 81 Stockholm

Tfn: 08-555 963 10

Mejl: info@fotograferna.se

www.fotograferna.se